

De verborgen geschiedenis van het welzijnsbeleid

Maturiteit of midlifecrisis?

Commentaar De Vlaamse welzijnssector is volwassen geworden. Verschillende geïnterviewde hoofdrolspelers zeggen het expliciet in dit nummer. Conclusie: de sector moet nu alleen nog definitief in de goede plooi vallen. Maar hoe weten we waar we naartoe moeten als we vergeten zijn waar we vandaan komen?

Tekst Guy Tegenbos | Illustraties Ief Claessen

Guy Tegenbos,
politiek redacteur
De Standaard

Op 30 jaar tijd heeft de welzijnszorg in Vlaanderen een enorme evolutie doorgemaakt. De budgetpostjes van enkele honderden miljoenen franken die Vlaanderen in 1979 erfde van het federale niveau, zijn gegroeid tot een budget van zowat drie miljard euro in 2010. Welzijn is een beleidsdomein dat vandaag goed is voor 12 à 13% van de Vlaamse uitgaven en is in budgettaire gewicht het tweede Vlaamse beleidsdomein, na onderwijs. Bovendien is wel-

zijn het enige domein dat in 2010 niet alleen grotendeels gevrijwaard is van de besparingen, maar ook nog groei heeft gekend, alleszins de kinderopvang en de gehandicaptenzorg. Die budgettaire groei is on-

afgebroken aanwezig geweest, 30 jaar lang. De Vlaamse overheid heeft, of men dit graag erkent of niet, de welzijnssector feitelijk als prioriteit beschouwd,

misschien zelfs minder in woorden dan in budgettaire daden, al is dat ongebruikelijk in de politiek.

EEN COLLECTIEF GEHEUGEN IS ER NIET

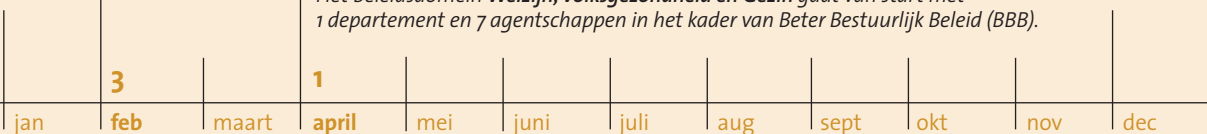
De groei was niet alleen kwantitatief, maar ook en vooral kwalitatief. Dat is deels aan de overheid te

danken, maar meer nog aan het werkveld zelf. In alle sectoren zijn kwantumsprongen gemaakt. Onder druk van ontwikkelingen in de samenleving en in het denken van de professionals. Wat waren die veranderingen juist en wanneer vonden ze plaats? We weten het niet meer. We concentreren ons op vandaag – hoogst belangrijk! – zonder ons iets te herinneren van de veranderingen van gisteren. Over die enorme evolutie, haar hefbomen, haar drijfveren en haar motoren, is bijzonder weinig geweten. Een geschiedenis van het Vlaamse welzijnsbeleid ontbreekt. Het collectieve geheugen reikt niet verder dan de vorige regeerperiode. Zelfs de hoofdrolspelers die in dit nummer geïnterviewd worden, spreken er weinig over.

Ze spreken niet over de aanvangsfase, toen het Vlaams welzijnsbeleid nog echt in de kinderschoenen stond en het vooral zaak was het te onttrekken aan zijn genetische gedetermineerdheid: aan de Belgische instellingen waaruit het was voortgekomen. Die luisterden naar namen als het 'Rijksfonds voor de Sociale Reclassering van Minder-Validen', het 'Bestuur der Verplegingsinrichtingen' en de 'Administratie van de Arbeidshygiëne', om 'het Kinderheil' niet te vergeten.

Ze spreken niet over de jaren '80 toen ze voor het eerst poogden een eigen vertaling te geven – in beleid, instellingen, begrotingen en decreten – van wat internationaal en zeker in de Noord-Europese

“We werken nog altijd met zorgconcepten uit de jaren '70. Die beantwoorden misschien niet meer aan de noden van vandaag.”

Globaal Plan Jeugdzorg zorgt niet alleen voor uitbreiding en differentiatie van het aanbod in jeugdhulpverlening en opvoedingsondersteuning, maar maakt het aanbod ook flexibeler zodat beter op de vraag van de cliënt kan ingespeeld worden.

welvaartsstaten gangbaar welzijnsbeleid was. Nog minder wordt er gesproken over de macht in de welzijnssector. Zelden wordt opgemerkt dat er in het lijstje van welzijnsministers sinds 1979-1980 haast enkel CD&V'ers voorkomen. Enkel in de periode 1999-2004 leverde Groen! (het toenmalige Agalev) de ministers Mieke Vogels en Adelheid Byttebier. En in de jaren '80 en '90 waren enkele socialistische ministers bevoegd voor het onderdeel gezondheidsbeleid of -instellingen. Wat de oorzaken en gevolgen zijn van dit bijna-machtsmonopolie is nooit verhelderd. Er is ook nooit een debat over gevoerd. Zou het niet belangrijk zijn?

Van op een afstand bekeken – en minstens historici zouden dat moeten doen – is het al even verbazend dat 'de partners' die federaal het gezondheidsbeleid domineren – de artsenvakbonden en de ziekenfondsen – in het Vlaams gezondheidsbeleid nauwelijks aanwezig zijn. Hoe komt dit? En wat zijn de gevolgen? Of is dat niet belangrijk?

DE HEFBOMEN EN DE MOTOREN

Ook het historisch besef over de hefbomen en motoren van het groeibeleid ontbreekt. Sinds de jaren '70 is er geen sector geweest die zo creatief is omgesprongen met het werkgelegenheidsbeleid als de welzijnssector. Een groot deel van de expansie komt voort uit het eindeloos binnenhalen van federaal werkloosheidsgeld via BTK-, DAC- en Gesco-projecten. Dat geld werd later overgeheveld naar het budget van de deelstaten waarna de 'projecten' werden omgevormd tot reguliere banen. Weinigen realiseren zich hoe de sector is gegroeid mede dankzij sociale conflicten. Van in de jaren '80 organiseerden de vakbonden, doorgaans na samenwerking met de werkgevers, sociale acties ('de witte woede' in de jaren '90) om een uitbreiding van tewerkstelling te bekomen, die tegelijk een uitbreiding van opvangmogelijkheden inhield. De acties waren gericht tegen de ministers van Welzijn, die er echter in stilte ook dankbaar voor waren. De hardnekkige conflicten stelden hen immers in staat hun collega's te overtuigen de welzijnszorg meer geld te geven. In sommige periodes is dat de belangrijkste

motor geweest voor de groei van de welzijnssector. In de jaren 2000 werd die motorrol overgenomen door de wachtlijsten die probleem nummer 1 geworden zijn. De publieke opinie begreep en aanvaardde die niet. En dat verplichtte regeringen en partijen de welzijnssector verder uit te breiden.

WACHTLIJSTEN ROEPEN FUNDAMENTELE VRAGEN OP

Het beleid poogt de wachtlijsten te minimaliseren. Maar ze zijn alomtegenwoordig. Ze zijn er zowel in de gehandicaptenzorg (instellingen, Persoonsgebonden Budget en Persoonlijk Assistentie Budget,

Steven Vanackere (CD&V) wordt minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Eerste beheersovereenkomsten tussen de minister en de agentschappen worden goedgekeurd.

2007

jan

feb

maart

april

mei

28

juni

juli

aug

sept

okt

nov

dec

hulpmiddelen) als in de kinderopvang, de bejaardenzorg, de geestelijke gezondheidszorg, de bijzondere jeugdzorg, de gezins- en bejaardenhulp. En het lijkt wel dat hoe groter het budget wordt, hoe langer de wachtlijsten worden.

Dit is geen oppervlakkig symptoom. Dit roept fundamentele vragen op. De welvaartsstaat gaat uit van rechten, niet van gunsten. Wie ziek is, heeft recht op behandeling en verzorging en krijgt die ook. Voor alle kinderen die hier geboren worden of hier inwijken, is er recht op onderwijs, zelfs als ze illegaal hier zijn. Maar in

“De groei was niet alleen kwantitatief, maar ook en vooral kwalitatief.”

de welzijnszorg lijkt dat maar niet te lukken. Door de wachtlijsten is welzijnszorg geen recht, maar blijft het een gunst.

Misschien luidt de conclusie dat het welzijnsbeleid niet matuur en volwassen is geworden, maar een midlifecrisis beleeft. Het beleid rijdt al jaren op bepaalde sporen, maar zijn dat wel de goede? Moeten zo'n crisis en het onvermogen om de diensten te leveren die gevraagd worden niet leiden tot fundamentele heroriënteringen? Een mogelijke oorzaak is dat we nog altijd werken met zorgconcepten uit de jaren '70. We hebben die in de jaren '80 en '90 verankerd in instellingen, budgetten, decreten, opleidingen en subsidieregelingen. Maar die concepten zijn misschien niet meer het antwoord op de noden van vandaag. We proberen de ene oplossing na de andere: het wegnemen van de verkoking, de integrale zorg, persoonsgebonden en persoonlijke assistentiebudgetten, woonzorgdecreten en -resoluties. En toch slagen we er niet in de patsituatie te doorbreken. De wachtlijsten zijn er nog steeds.

Als we een duidelijker beeld hadden van het ontstaan en de ontwikkeling van onze zorgconcepten, als we iets meer van onze geschiedenis kenden, dan zouden we misschien beter kunnen zien wat er schort. Iemand moet die geschiedenis van 30 jaar welzijnsbeleid schrijven. Niet alleen om het boek te hebben. Maar ook om beter te weten waar we naartoe moeten.

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum